

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Заместник-министър на образованието и науката

ЗА П О В Е Д

№ РД 09 –/..... Г.

На основание чл. 36, ал. 2 от Закона за професионалното образование и обучение, във връзка с чл.от Наредба № за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, при спазване изискванията на чл. 66, ал. 1 и 2 от Административнопроцесуалния кодекс и Заповед № РД 09-3708/23.08.2017 г. на министъра на образованието и науката

У Т В Ъ Р Ж Д А В А М

Национална изпитна програма за провеждане на държавен изпит – по теория и практика на професията за придобиване на първа степен на професионална квалификация за специалност код **3450801** „Снабдител“ от професия код **345080** „Снабдител“ от професионално направление код **345** „Администрация и управление“

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

НАЦИОНАЛНА ИЗПИТНА ПРОГРАМА

**ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА
ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ
НА ПЪРВА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ**

	Код по СППОО	Наименование
Професионално направление	345	„АДМИНИСТРАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ“
Професия	345080	„СНАБДИТЕЛ“
Специалност	3450801	„СНАБДИТЕЛ“

Утвърдена със Заповед № РД 09-...../.....Г.

София, 2019 година

I. ЦЕЛ НА ИЗПИТНАТА ПРОГРАМА

Националната изпитна програма е предназначена за провеждане на държавния изпит по теория и практика на професията за придобиване на **първа** степен на професионална квалификация по специалност код **3450801** „Снабдител“, професия код **345080** „Снабдител“ от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6 от Закона за професионалното образование и обучение.

Целта на настоящата изпитна програма е да определи единни критерии за оценка на професионалните компетенции на обучаваните, изискващи се за придобиване на първа степен по изучаваната професия „Снабдител“, специалност „Снабдител“.

Националната изпитна програма е разработена във връзка с чл. 36 от Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО).

II. ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ

Държавният изпит – по теория и практика на професията се провежда в съответствие с изискванията на ЗПОО и Наредба № за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация.

Националната изпитна програма съдържа десет изпитни теми с план тезис на учебното съдържание и критерии за оценяване. Учебното съдържание обхваща учебните предмети от общата, отрасловата, специфичната и разширената професионална подготовка, определени в типовия учебен план и в училищния учебен план. Комисията по оценяване на изпита – част по теория на професията, назначена със заповед на директора на училището/ръководителя на обучаващата институция, определя за всеки критерий конкретни показатели, чрез които да се диференцира определеният брой присъдени точки.

Държавният изпит – част по теория на професията се провежда като писмен изпит по една и съща тема за учениците и/или за обучаваните за дадено училище или обучаваща институция.

Училището/обучаващата институция може да избере да организира провеждането на държавния изпит – част по теория на професията чрез писмен тест. Тестът се разработва върху всяка изпитната тема в три варианта върху учебното съдържание от план тезиса и съответните критерии. Тестът се състои от три модула:

Първи модул – въпроси със затворен отговор.

Втори модул – въпроси с отворен отговор.

Трети модул – писмено решаване на казус или приложна задача.

Чрез държавния изпит – част по практика на професията и специалността се проверяват и оценяват професионалните умения и компетентности на обучаваните, отговарящи на **първа** степен на професионална квалификация. Изпитът се провежда по индивидуални задания и критерии за оценяване, изготвени от комисията за провеждане и оценяване на изпита – част по практика на професията. Броят на изготвените задания трябва да бъде поне с един повече от броя на явяващите се в деня на изпита.

III. СЪДЪРЖАНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИЗПИТНА ПРОГРАМА

Настоящата национална изпитна програма съдържа:

1. За част по теория на професията и специалността:

- а. Изпитните теми с план-тезиса на учебното съдържание.
- б. Критерии за оценяване.

2. За част по практика на професията и специалността:

- а. Указания за съдържанието на индивидуалните практически задания.
- б. Критерии за оценяване.

3. Система за оценяване.

4. Препоръчителна литература.

5. Приложения:

- а. Примерен изпитен билет.
- б. Примерно индивидуално практическо задание.

IV. ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ – ЧАСТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА И СПЕЦИАЛНОСТТА

1. Изпитни теми с план-тезис на учебното съдържание

Изпитна тема 1. Стоките като част от имуществото на предприятието

План тезис: Класификация и асортимент на стоките. Кодирание. Качество на стоките и окачествяване. Опаковка, маркировка, транспортиране. Съхраняване на стоките.

Примерна приложна задача:

Определете дали стоката е произведена законно по баркода.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 1	Максимален брой точки
1. Познава и класифицира правилно стоките	20
2. Прилага знания за кодирането на стоките	15
3. Познава процедурите по окачествяване на стоките	20
4. Познава и описва правилно дейностите по опаковане, маркировка, транспортиране и съхраняване на стоките в склада	30
5. Решава правилно приложната задача	15
Общ брой точки:	100

Изпитна тема 2. Складова дейност

План тезис: Складове. Функции на складовете. Фази на движение на материалите/стоките – приемане, контрол, подреждане, складиране, съхранение, изписване от склада. Показатели, характеризиращи складовата дейност (средна наличност, складов оборот, престой в склада). Складови разходи.

Примерна приложна задача: Предприятие „Бета” ООД има следните данни, свързани със складовата си дейност:

- Първоначална складова наличност на стоки 50 000,00 лв.
- Крайна складова наличност 80 000,00 лв.
- Годишни приходи от продажба на стоки 975 000,00 лв.

Иска се: Да се намерят средната складова наличност, броя обороти и времето на съхраняване в склада.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 2	Максимален брой точки
1. Характеризира склада и неговите функции	10
2. Познава и описва правилно фазите на движение на материалите/стоките в склада	30
3. Правилно характеризира основните показатели, свързани със складовата дейност	30
4. Познава складовите разходи и ги описва правилно	15
5. Решава правилно приложната задача	15
Общ брой точки:	100

Изпитна тема 3. Имущество на предприятието

План тезис: Дълготрайни активи – значение и необходимост. Групи дълготрайни активи. Краткотрайни активи – необходимост, видове, роля при осъществяване на производствената и търговската дейност на предприятието.

Примерна приложна задача:

1. Предприятие „Гама” ООД има налични следните активи, записани в счетоводните му регистри: Готова продукция – 7500,00 лв., Земя 16000,00 лв., Стоки – 18000,00 лв., Транспортно средство 4500,00 лв., Парични средства в банки 12500,00 лв., Програмен продукт 890,00 лв., Спомагателни материали 1328,00 лв., Офисобзавеждане 1232,00 лв., Компютърна техника 6500,00 лв., Сграда 136789,00 лв. Иска се да се групират активите в таблица според принадлежността им към групата на дълготрайните или краткотрайните активи.

2. Отговорете на въпроса – ако в едно тримесечие на настоящата година се е увеличил дялът на стоките в сравнение със същото тримесечие на предходната година и те престояват по-продължително време в склада – ефективно ли се управляват те?

Критерии за оценяване на изпитна тема № 3	Максимален брой точки
1. Познава същността на дълготрайните активи и ролята им в стопанската дейност на предприятието	20
2. Класифицира правилно дълготрайните активи по групи	20
3. Познава същността на краткотрайните активи и ролята им в производствената и търговската дейност. Класифицира ги правилно	30
4. Анализира необходимостта от правилно планиране, придобиване и използване на активите	15
5. Решава правилно приложната задача	15
Общ брой точки:	100

Изпитна тема 4. Инвентаризация

План тезис: Инвентаризацията като способ на отчетността. Организиране и осъществяване на инвентаризацията. Видове инвентаризации. Обекти на инвентаризацията. Документиране на резултатите от провеждане на инвентаризация в предприятието.

Примерна приложна задача: Да се изготви Заповед на ръководителя за провеждане на планова инвентаризация на краткотрайните материални активи в предприятието. Срок - 30 декември на настоящата година.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 4	Максимален брой точки
1. Изтъква необходимостта от инвентаризация	10
2. Познава видовете инвентаризация и обектите на този метод	20
3. Описва подробно необходимите документи в процеса на инвентаризация	30
4. Описва правилно резултата от проведената инвентаризация	30
5. Решава правилно приложната задача	10
Общ брой точки:	100

Изпитна тема 5. Управление на запасите

План тезис: Разходи, свързани с управлението на запасите. Финансови аспекти на управлението на запасите (абсолютни и относителни показатели). Методи за оценка на запасите при тяхното потребление.

Примерна приложна задача: Изписването, намалението на материалите, стоките и продукцията от склада, се извършва по един от следните методи: първа входяща – първа изходяща цена, последна входяща – първа изходяща цена, средно претеглена цена и конкретно определена цена. Разгледайте следния пример и пресметнете стойността на изразходвания материал в производството, като използвате двата метода: средно претеглена цена и първа входяща – първа изходяща цена. Отговорете при кой от използваните методи разхода на материал е по-голям.

Предприятие „Алфа” ООД разполага със следните наличности на материал „Х” :

На 02.05.2017 г. Доставка 300 бр. по 0,11 лв./брой

На 05.05.2017 г. Доставка 50 бр. по 0,13 лв./брой

На 07.05.2017 г. Доставка 100 бр. по 0,14 лв./брой

На 08.05. 2017 г. Изписани от склада и вложени в производството 320 броя.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 5	Максимален брой точки
1. Правилно посочва разходите, свързани с управлението на запасите	15
2. Познава и характеризира абсолютните и относителни показатели, свързани с обема и движението на запасите	15
3. Характеризира методите за оценка на запасите при тяхното потребление	40
4. Познава изискванията за безопасни условия на труд в склада	10
5. Решава правилно приложната задача	20
Общ брой точки:	100

Изпитна тема 6. Пазар и пазарни механизми

План тезис: Същност на пазара. Видове пазари. Търсене. Закон за търсенето. Предлагане. Закон за предлагането. Механизъм на пазарното равновесие, равновесна цена и равновесно количество.

Примерна приложна задача: Дадени са търсеното и предлаганото количество банани на даден пазар, както следва:

Цена – p (в лева)	Търсено количество - Qd (тона)	Предлагано количество – Qs (тона)
2.00	600	1050
1.90	650	950
1.80	700	850
1.70	750	750
1.60	800	650
1.50	850	550

1. Определете равновесната пазарна цена и равновесното количество
2. Начертайте кривата на търсенето и кривата на предлагането върху една координатна система

По графиката определете равновесното количество и равновесната цена

Критерии за оценяване на изпитна тема № 6	Максимален брой точки
1. Дефинира правилно същността на пазара и видовете пазари	15
2. Разбира и правилно формулира Закона за търсенето и го изобразява графично	25
3. Характеризира Закона за предлагането и представя графиката му	25
4. Правилно характеризира пазарното равновесие	20
5. Решава вярно приложната задача	15
Общ брой точки:	100

Изпитна тема 7. Предприятието – основен субект на бизнеса

План тезис: Същност на предприятието. Основни форми на предприятия. Предмет на дейност и правна форма. Решение за местоположение и големина на предприятието.

Примерна приложна задача: Сравнете двете правни форми – Едноличен търговец и Дружество с ограничена отговорност, и посочете предимствата и недостатъците на всяка.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 7	Максимален брой точки
1. Познава същността, формите и функциите на предприятието	20
2. Определя значението на избора на предмета на дейност в зависимост от целите, ресурсите и бизнес средата	10
3. Познава правните форми и техните основни характеристики	30
4. Определя ролята на местоположението за ситуиране на бизнеса в зависимост от предмета на дейност и пазарната реализация	20
5. Решава правилно приложната задача	20
Общ брой точки:	100

Изпитна тема 8. Производствени фактори на предприятието

План тезис: Обща характеристика, състав и структура на капитала на предприятието. Състав, структура и численост на персонала в предприятието.

Примерна приложна задача:

За предприятие „X” са известни следните данни към края на отчетната година:

1. Основен капитал – 60 хил. лв.;
2. Финансирания от бюджета по инвестиционен проект – 60 хил. лв.;
3. Резерви – 30 хил. лв.;
4. Печалба за текущата година – 60 хил. лв.;
7. Задължения по кредит с 5 годишен срок за погасяване – 50 хил. лв.;
8. Задължения към персонала за м. декември – 60 хил. лв.;
9. Задължения към бюджета и осигурителни фондове и каси – 25 хил. лв.;
10. Задължения към доставчици със срок за погасяване 2 месеца – 10 хил. лв.

Иска се: Да се посочи стойността на капитала на предприятието и в таблица елементите на собствения и привлечен капитал.

Таблица за групиране:

Собствен капитал	Привлечен капитал

Критерии за оценяване на изпитна тема № 8	Максимален брой точки
1. Разбира и правилно дефинира същността и структурата на капитала	20
2. Определя източниците на капитал	20
3. Определя необходимостта и структурата на персонала	20
4. Анализира връзката между предмета на дейност на предприятието и числеността и структурата на персонала	20
5. Решава правилно приложната задача	20
Общ брой точки:	100

Изпитна тема 9. Изграждане на писмена култура на личността в деловото общуване. Писмени комуникации

План тезис: Стандарти при писмени комуникации с бизнес партньори. Видове писма. Стандарти при съставяне на документи за работа (молба/заявление, автобиография (CV), мотивационно писмо, препоръка).

Примерна приложна задача: Да се състави документа Заявление за кандидатстване за работа като снабдител в търговско предприятие.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 9	Максимален брой точки
1. Познава основните стандарти и изисквания при съставяне на документи за писмени комуникации с бизнес партньори	25
2. Разглежда различните видове писма	25
3. Познава и описва съобразно стандартите съставянето на документи за кандидатстване и постъпване на работа	35

4. Решава правилно приложната задача	15
Общ брой точки:	100

Изпитна тема 10. Предприемаческа дейност и бизнес среда

План тезис: Същност на предприемаческата дейност. Профил на успешния предприемач. Взаимодействие между предприемаческа дейност и бизнес среда (фактори). Обществената роля и значение на предприемаческата дейност.

Примерна приложна задача: Нанесете в таблица изброените елементи от бизнес средата в зависимост от вида фактор:

- финансов ресурс; ниво на безработица; изменение в Закон за местните данъци и такси; правилник за вътрешния ред в предприятието; Закон за здравословни и безопасни условия на труд; цена на лиценз за придобиване право и започване на дейност; квалификация на персонала; цени при конкуренцията; инфлация.

Таблица за групиране на факторите:

Вътрешни фактори	Външни фактори

Критерии за оценяване на изпитна тема № 10	Максимален брой точки
1. Представя вярно същността на предприемаческата дейност	20
2. Познава и определя характерните особености на предприемача	20
3. Познава и разграничава факторите от бизнес средата, оказващи влияние върху предприемаческата дейност	25
4. Вярно и точно определя ролята на предприемача в стопанския живот и опазване на околната среда	25
5. Решава правилно приложната задача	10
Общ брой точки:	100

V. ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ – ЧАСТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА И СПЕЦИАЛНОСТТА

1. Указания за съдържанието на индивидуалните практически задания

Индивидуалното изпитно задание съдържа пълното наименование на училището/обучаващата институция, празни редове за попълване имената на обучавания, квалификационната форма, началната дата и началния час на изпита, крайния срок на изпита – дата и час, темата на индивидуалното практическо задание и изискванията към крайния резултат от изпълнението на заданието. По решение на комисията могат да се дадат допълнителни указания, които да подпомогнат обучавания при изпълнение на индивидуалното практическо задание.

Индивидуалните практически задания се изготвят от комисията за провеждане и оценяване на изпита по практика на професията и специалността в училището/обучаващата институция. Всеки обучаван изтегля индивидуалното си практическо задание, в което веднага саморъчно написва трите си имена.

Примерно практическо задание:

1. Да се опише процеса на движение на материалните запаси и се подберат и попълнят необходимите документи при Индивидуално практическо задание № 1.

В предприятие „Лазур” ООД са извършени следните операции, свързани с предварителна заявка, закупуване, доставка и заприхождаване на стоки в склада.

На 05.10.2019 г. МОЛ Ива Димитрова, в качеството ѝ на снабдител на предприятие „Лазур” ООД от гр. Перушица, ул. Родопи 17, с ЕК по ЗДДС: BG825984561, закупува с данъчна фактура № 0000002398 стоки в количество и стойност, посочени така:

320 бр. пакети бисквити „Роден край” с ед. цена 1.10 лв. за 352,00 лв.

420 бр. кутии бонбони „Лимонови резанки” с ед. цена 1.65 лв. за 693,00 лв.

200 бр. вафли „Ела” с ед. цена 0.45 лв. за 90,00 лв.

(цените са без ДДС)

Доставчикът на стоки е предприятие „Светлана 7” ООД, гр. Пловдив, ул. „Бяло море” 14, ЕК по ЗДДС: BG825634099.

На 09.10.2019 г. в града има тежка метеорологична обстановка и вследствие на проливен дъжд складът е наводнен. Ръководството е назначило комисия за провеждане на извънредна инвентаризация на склада. Констатирано е унищожаването на 310 броя кутии бонбони „Лимонови резанки”.

2. Указания (инструкции/изисквания) за изпълнение на практическото задание:

Иска се:

1. Да се опише последователността на действия на отговорното лице, свързани с покупката, складирането и документирането на операциите.
2. Да се опишат задължителните изисквания съгласно ЗБУТ.

2. Критерии за оценяване

За всяко индивидуално практическо задание комисията по провеждане и оценяване на изпита по практика на професията и специалността, назначена със заповед на директора на училището/ръководителя на обучаващата институция, разработва показатели по критериите, определени в таблицата. Посочва се максималният брой точки, които се поставят при пълно, вярно и точно изпълнение на показателя.

Пример:

№	Критерии	Максимален брой точки
1.	Спазва изискванията за здравословни и безопасни условия на труд	да/не
2.	Познава обектите на отчетност съгласно нормативната уредба и вътрешните правила в предприятието и съответстващите на стопанските операции документи	15
3.	Попълва вярно необходимите образци на документи, съответстващи на съдържащите се в заданието операции	40
4.	Организира и систематизира последователността на операциите	10
5.	Умее да изготвя текущ, периодичен и окончателен отчет за процесите, свързани с избрания обект/и на отчитане	15
6.	Умее да изготвя анализи, изводи, заключения въз основа на осъществените операции, характеризиращи процесите, свързани с избрания обект/и на отчитане	10

7.	Оформя точно и ясно отговорите, онагледява с таблици и подрежда в хронологичен вид отговорите и решенията	10
	Общ брой точки:	100

VI. СИСТЕМА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

Оценяването на резултатите от държавния изпит за придобиване на първа степен на професионална квалификация по специалността код **3450801** „Снабдител“, професия код **345080** „Снабдител“ е в точки както следва:

- част по теория на професията - максимално 100 точки;
- част по практика на професията - максимално 100 точки.

Всяка част от държавния изпит е успешно положена при постигане на петдесет на сто от максималния брой точки, определени в националната изпитна програма.

Формирането на окончателната оценка от изпита е в съотношение - 30 процента частта по теория на професията и 70 процента частта по практика на професията от общия брой точки.

Окончателната оценка в брой точки се формира след успешното полагане на всяка част от изпита и се изчислява както следва:

Окончателна оценка в брой точки = $0,3 \times$ получения брой точки от част по теория на професията + $0,7 \times$ получения брой точки от част по практика на професията

Окончателната оценка от брой точки се превръща в цифрова оценка с точност до 0,01 по формулата:

Цифрова оценка = окончателната оценка в брой точки \times 0,06.

Окончателната оценката от държавния изпит за придобиване на квалификация по професията е с количествен и качествен показател, с точност до 0,01 и се определя, както следва:

- а) за количествен показател от 2,00 до 2,99 се определя качествен показател слаб;
- б) за количествен показател от 3,00 до 3,49 се определя качествен показател среден;
- в) за количествен показател от 3,50 до 4,49 се определя качествен показател добър;
- г) за количествен показател от 4,50 до 5,49 се определя качествен показател много добър;
- д) за количествен показател от 5,50 до 6,00 се определя качествен показател отличен.

VII. ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. Шнайдер, В., К. Шванкхардт, Х. Вирт, Щ. Грбенич. Икономика на предприятието. София: Тилиа, 1996
2. Кожухаров, Х. Стокознание. София: Мартилен, 2008
3. Иванов, И., Б. Благоев. Икономика на предприятието. Варна: Университетско издателство на Икономически университет Варна, 2005
4. Дончев, Д. Мениджмънт (мениджмънт на предприятието). София: Мартилен, 2007
5. Дончев, Д., Ц. Лалева. Икономика на предприятието - част втора. София: Мартилен, 2006
6. Божков, В., Г. Илиев, Р. Пенева, Б. Гюрова, С. Петрова. Практическо ръководство по счетоводство. София: ФорКом, 2007
7. Петров, Л. Основи на счетоводството. София: Мартилен, 2002
8. Новакова, Г. Модерно управление на веригата за доставките, учебно пособие. София: ФМИ, Софийски университет, 2014 (стр. 6 до стр. 50)
9. Неделчева, В., Паскалев, Ат., Манчева, Д., Трасева, И., Василева, С. Технологии и предприемачество. София, Просвета, 2017
10. Албум на счетоводните документи. София: Икономика прес, 2009
11. Закон за счетоводството
12. Електронен учебник по ЗБУТ - 9 клас.

VIII. АВТОРСКИ КОЛЕКТИВ

1. Величка Дръндарова, Национална търговска гимназия - Пловдив
2. Владка Маринова, Национална търговска гимназия – Пловдив
3. София Дулева, Национална търговска гимназия - Пловдив

III. ПРИЛОЖЕНИЯ

а) Примерен изпитен билет

.....
(пълно наименование на училището/обучаващата институция)

ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ – ЧАСТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА И СПЕЦИАЛНОСТТА

ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ПЪРВА СТЕПЕН

НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ

по професията код „.....“

специалността код „.....“

Изпитен билет №.....

Изпитна тема:
(изписва се точното наименование на темата)

План-тезис:
.....
.....

Приложна задача:
.....

Описание на дидактическите материали:

Председател на изпитната комисия:
(име, фамилия) (подпис)

Директор/ръководител на обучаващата институция:
(име, фамилия) (подпис)
(печат на училището/обучаващата институция)

б) Примерно индивидуално практическо задание

.....
(пълно наименование на училището/обучаващата институция)

**ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ - ЧАСТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА И
СПЕЦИАЛНОСТТА**

**ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ПЪРВА СТЕПЕН
НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ**

по професията код 345080 „СНАБДИТЕЛ“

специалността код 3450801 „СНАБДИТЕЛ“

Индивидуално практическо задание № 1

На ученика/обучавания
(трите имена на ученика/обучавания)

от клас/курс,

начална дата на изпита: начален час:

крайна дата на изпита: час на приключване на изпита:

1. Да се
(вписва се темата на изпитното задание)

.....

2. Указания (инструкции/изисквания) за изпълнение на практическото задание:
.....
.....
.....

УЧЕНИК/ОБУЧАВАН:

(име, фамилия)

(подпис)

Председател на изпитната комисия:.....

(име, фамилия)

(подпис)

Директор/ръководител на обучаващата институция:.....

(име, фамилия)

(подпис)

(печат на училището/обучаващата институция)